

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

РЯБЕЦЬ Катерина Анатоліївна

УДК 35-027.21/.22:502/504](477)

**ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ**

25.00.01 – теорія та історія державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

КИЇВ – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національній академії державного управління при Президентові України.

Науковий консультант – доктор наук з державного управління, професор
КАЛЬНИШ Юрій Григорович,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
професор кафедри соціології.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
КРИНИЧНА Ірина Петрівна,
Державний університет телекомунікацій,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування;

доктор наук з державного управління, доцент
КРАВЧЕНКО Сергій Олександрович,
Таврійський національний університет імені
В. І. Вернадського,
завідувач кафедри публічного управління
та адміністрування;

доктор наук з державного управління, доцент
КАРЛОВА Валентина Володимирівна,
Національна академія державного управління
при Президентові України,
професор кафедри публічної політики та політичної
аналітики.

Захист відбудеться *23 грудня 2020 року о 12 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.810.01 Національної академії державного управління при Президентові України за адресою: 03057, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20, Центр дистанційного навчання.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії державного управління при Президентові України (03057, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20).

Автореферат розісланий *21 листопада 2020 року*.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л. А. Гасвська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Базовими політико-правовими засадами сучасного публічного управління у вітчизняній галузі водного господарства є положення Конституції України, законів України «Про Загальнодержавну цільову програму «Питна вода України» на 2011–2020 роки», «Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року», «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» тощо.

Разом з тим унаслідок природних і техногенних обставин Україна за запасами прісних вод займає передостаннє місце в Європі та є країною, яка малозабезпечена водою. В останні десятиліття якісні та кількісні показники водних ресурсів в Україні досягли критичних позначок, що створює реальну загрозу національній безпеці держави.

Серед підстав виникнення викладених проблем варто особливо відзначити: вироблення водної політики переважно у форматі державної, а не публічної політики; недосконалу нормативно-правову базу публічного управління в галузі водного господарства, що містить у собі низку юридичних колізій та правових прогалин, наслідками яких є розпорошеність повноважень з управління використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів між різними галузевими органами державної влади, а також залишення поза адміністративно-правовим регулюванням частини водогосподарських відносин.

Зазначене наочно свідчить, що система публічного управління у водному господарстві України потребує невідкладного напрацювання та впровадження актуальних напрямів публічної водної політики, а також модернізації процесу формування її політико-правових засад.

З урахуванням необхідності розв'язання вказаних проблем в Україні виникла об'єктивна потреба в удосконаленні теорії формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України.

Попри те, що загальні питання теорії публічного управління детально розкрили у своїх наукових працях вітчизняні та зарубіжні дослідники, зокрема: В. Авер'янов, О. Амосов, Дж. Бартл, П. Ворона, Н. Гавкалова, В. Гошовська, Д. Кілінг, В. Козак, Л. Колдвелл, В. Куйбіда, Д. Лойенбергер, В. Малиновський, Н. Нижник, О. Оболенський, Н. Обушна, Т. Паутова, Л. Пашко, К. Поллітт, Т. Семенчук, Дж. Фіоріно, Дж. М. Шавріц та ін., певні особливості формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України наразі висвітлені лише фрагментарно, наприклад:

– історичний аналіз окремих аспектів становлення сучасного публічного управління в галузі водного господарства здійснено: Л. Бахтіаровою, І. Берднік, А. Боровицькою, Р. Климом, Г. Ковалик, Н. Коцур, Р. Марусенком, О. Орленком, А. Соколовою, Л. Соловійовою, М. Солохою, В. Топальським, Ю. Чуприною та ін.;

– у дослідженні формування державно-управлінських явищ у галузі водного господарства України за часів перебування її у складі Російської імперії та Радянського Союзу варто відзначити праці зарубіжних учених:

Н. Доровської, Н. Заславської, Т. Калініченка, О. Пишьевої, А. Суслікової, Н. Цинцадзе та ін.;

– специфіка публічного управління в галузі водного господарства проаналізована С. Антоною, В. Востріковою, Н. Дегтярь, І. Криничною, О. Павленко, О. Судук та ін.;

– дослідженню питань державної водної політики присвячені праці В. Джуган, В. Карлової, О. Ключа, С. Кравченка, Е. Салієва та ін.;

– правові засади публічного управління в галузі водного господарства проаналізовані С. Власюком, О. Дроваль, В. Кононовим, Ю. Легезою, С. Міщанюком, Н. Фроловою, В. Хмелініним та ін.

Вищевикладене свідчить про значний науковий інтерес зарубіжних та вітчизняних учених до проблематики формування політико-правових засад публічного управління у водному господарстві. Разом з тим необхідно констатувати, що комплексне науково-теоретичне дослідження формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України відсутнє, що зумовлює актуальність його здійснення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження проводилося згідно з комплексним науковим проєктом «Державне управління та місцеве самоврядування» Національної академії державного управління при Президентові України в рамках науково-дослідних робіт за темами: «Теоретико-методологічні засади розвитку сучасної моделі представницької влади у державотворчому процесі України» (ДР № 0118U000638), «Механізми запобігання політичної корупції в органах представницької влади в Україні» (ДР № 0119U101588). Під час виконання зазначених науково-дослідних робіт автором: визначено правові чинники політичної корупції в галузі водного господарства України в системі представницької влади та напрацьовано систему заходів щодо запобігання їй; досліджено політико-правовий статус Верховної Ради України та органів місцевого самоврядування в системі публічного управління в галузі водного господарства, розроблено пропозиції щодо його вдосконалення.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методологічних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України.

Для досягнення мети було поставлено такі *завдання*:

– оцінити стан дослідженості публічного управління в галузі водного господарства в науковому дискурсі та розвинути його понятійно-категорійний апарат;

– окреслити еволюцію політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України шляхом поділу процесу їх формування на етапи;

– визначити політико-правову структуру публічного управління в галузі водного господарства;

- удосконалити методологічний інструментарій реалізації права громадян України на інформацію про якість питної води;
- виявити проблеми у сфері реалізації органами публічного управління державної водної політики щодо встановлення і використання прибережних захисних смуг на території України, запропонувати та науково обґрунтувати шляхи їх усунення;
- визначити систему пріоритетних напрямів публічної водної політики України щодо запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків;
- розкрити сутність міжнародних політико-правових засад публічного управління охороною і використанням водно-болотних угідь та транскордонних вод;
- узагальнити зарубіжну практику політико-правового забезпечення публічного управління водним господарством і на цій основі запропонувати шляхи подальшого формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України;
- розробити та науково обґрунтувати концептуальну модель формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України;
- визначити напрями модернізації процесу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України.

Об'єкт дослідження – публічне управління в галузі водного господарства.

Предмет дослідження – формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України.

Методи дослідження. В основу методології дисертаційної роботи покладено діалектичний та системний підходи. Для досягнення мети та виконання поставлених завдань застосовано комплекс загальнонаукових (аналіз і синтез, індукція та дедукція, узагальнення, абстрагування) та спеціальних методів дослідження:

- групування – у процесі складання глосарію авторських визначень; класифікації методів, функцій та принципів публічного управління в галузі водного господарства; систематизації дисертаційних робіт за досліджуваною тематикою, а також наукових розумінь окремих водогосподарських понять;
- історіографічний – при здійсненні аналізу еволюції політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України;
- структурно-функціональний – для визначення складових елементів політико-правової структури публічного управління в галузі водного господарства та структури системи органів публічного управління, що наділені компетенцією у сфері запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків;
- порівняльний – при зіставленні положень нормативно-правових актів у частині регулювання водних відносин; законодавчого регулювання прибережних захисних смуг та водоохоронних зон; результатів проведеного експертного опитування;

– індивідуальних експертних оцінок – під час проведення експертного опитування осіб, які перебувають на державній службі, на службі в органах місцевого самоврядування, щодо сучасного стану формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України;

– статистичний – при обробці кількісних показників, зібраних у процесі проведення анкетування, аналізу їх варіації та узгодженості;

– моделювання – у процесі розробки концептуальної моделі формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України;

– абстрактно-логічний – під час напрацювання напрямів модернізації процесу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в дисертації:

уперше:

– розроблено і науково обґрунтовано концептуальну модель формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України, що складається з цільової (мета, завдання) та структурної (керуючі, керовані елементи) підсистем публічного управління в галузі водного господарства; сукупності послідовних синергетичних управлінських дій публічних інституцій, метою яких є вироблення, правова регламентація та реалізація публічної водної політики в контексті функціонування Національного полілогу про водну політику; методологічних аспектів синергетичного керуючого впливу при реалізації публічної водної політики (принципи, методи, функції);

– обґрунтовано підхід до визначення політико-правової структури публічного управління в галузі водного господарства, що включає три взаємопов'язані складові елементи: систему публічних інституцій, які мають законодавчо регламентовані повноваження в галузі водного господарства (органи державного управління та місцевого самоврядування, інституції громадянського суспільства); публічну водну політику, напрями якої формуються та впроваджуються компетентними публічними інституціями; правові норми, якими визначається система публічних інституцій, уповноважених формувати і реалізовувати напрями публічної водної політики (адміністративне та водне законодавство);

– визначено сутність публічної водної політики як ціннісно-цільової матриці здійснення публічного управління в галузі водного господарства, що має вираження у комплексі взаємоузгоджених стратегічних напрямів керуючої діяльності публічних інституцій, які спрямовані на виконання законодавчо регламентованих водогосподарських завдань, зокрема щодо: забезпечення населення та галузей економіки водними ресурсами в необхідних обсягах і нормативної якості; охорони й раціонального використання вод, відтворення водних ресурсів; запобігання шкідливій дії вод та ліквідації її наслідків;

– здійснено періодизацію процесу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України та виокремлено три етапи: дорадянський (до 1917 р.) – зародження (доба Київської держави) та

становлення (Литовсько-Польська і Гетьманська доба, доба Російської імперії) політико-правових засад державного управління в галузі водного господарства; радянський (1917–1991 рр.) – розвиток політико-правових засад державного управління в галузі водного господарства; сучасний (1991 р. – по нинішній час) – модернізація системи державного управління, що спричинила становлення та розвиток публічного управління в галузі водного господарства, формування його політико-правових засад;

удосконалено:

– методологічний інструментарій реалізації права громадян України на інформацію про якість питної води за рахунок розробки алгоритму дій публічних інституцій щодо інформування населення про якість питної води;

– підґрунтя формування публічної водної політики щодо запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків шляхом напрацювання системи її пріоритетних напрямів: створення єдиної теоретичної бази запобігання шкідливій дії вод; проведення попередньої оцінки ризиків затоплення; підготовка карт загроз та ризиків затоплення; запровадження планів управління ризиками затоплення; створення банку даних лісових насаджень у Карпатському регіоні; напрацювання схеми протипаводкового страхування; науково-технічна розробка нових і вдосконалення наявних гідротехнічних споруд;

– систему шляхів формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України, до якої з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду включено: адаптацію інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом із обов'язковим урахуванням вітчизняних географічних та публічно-управлінських особливостей; організацію безпосереднього отримання басейновими управліннями плати за водокористування і забруднення вод; регламентацію використання коштів, що надходять від сплати податкових водних платежів, виключно на фінансування заходів водного господарства; забезпечення домінуючої ролі державних та муніципальних підприємств у водопостачанні;

– підхід до участі громадськості у вирішенні публічно-управлінських водогосподарських питань шляхом розробки з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду системи таких форм громадської публічно-управлінської участі: інтерв'ю, фокус-групи, навчальні гуртки, публічні збори, оцінювальний запит, електронна демократія, форуми;

набули подальшого розвитку:

– понятійно-термінологічний апарат публічного управління в галузі водного господарства України внаслідок визначення понять: «політико-правові засади публічного управління в галузі водного господарства» – вихідні законодавчо закріплені стратегічні напрями становлення та розвитку публічно-управлінської діяльності у водогосподарській галузі; «публічне управління в галузі водного господарства» – взаємоузгоджена, скоординована, відкрита та прозора діяльність системи публічних інституцій, яка заснована на інтегрованому управлінні водними ресурсами за басейновим принципом і здійснювана з метою забезпечення потреб населення та сфери виробництва достатньою кількістю води

та належної її якості; раціонального використання, охорони вод та відтворення водних ресурсів; запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків; «публічне адміністрування в галузі водного господарства» – законодавчо встановлений спосіб забезпечення публічного управління водогосподарською діяльністю шляхом застосування методів: адміністративних (заборона, дозвіл, примус) та економічних (позитивне, негативне стимулювання);

– обґрунтування доцільності внесення змін і доповнень до положень чинного законодавства про прибережні захисні смуги (зокрема, до Водного кодексу України, Земельного кодексу України, Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них, що затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 08 травня 1996 р. № 486);

– пропозиції щодо вдосконалення політико-правових засад публічного управління охороною і використанням водно-болотних угідь та транскордонних вод шляхом започаткування в Україні процесу формування окремої публічної політики щодо водно-болотних угідь; доповнення ст. 1 Водного кодексу України термінами: «водно-болотні угіддя» – території, де вода покриває ґрунт або присутня на поверхні чи поблизу поверхні ґрунту протягом усього року або різних його періодів, у тому числі під час вегетаційного періоду; «транскордонні води» – води, що зосереджуються в поверхневих та підземних водних об'єктах, які розташовані вздовж кордонів або перетинають територію суміжних іноземних держав;

– напрями модернізації процесу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України, що включають: підвищення ефективності функціонування системи компетентних у водному господарстві органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; здійснення децентралізації публічної влади у водній галузі; здійснення концептуалізації публічної водної політики та актуалізації публічної політики щодо водно-болотних угідь з урахуванням басейнового принципу управління; залучення громадськості до вирішення публічно-управлінських водогосподарських питань.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що теоретико-методологічні положення, висновки та рекомендації, які сформульовано в дисертаційній роботі, можуть бути використані:

– Верховною Радою України у процесі вдосконалення законодавства з питань водного господарства, зокрема Водного та Земельного кодексів України, законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення»;

– Кабінетом Міністрів України при формуванні публічної водної політики в частині розробки стратегій, концепцій та державних програм щодо використання й охорони вод і відтворення водних ресурсів;

– у практичній сфері органами державного та самоврядного управління в галузі водного господарства; підприємствами, установами, організаціями, що реалізують публічну водну політику; громадськими екологічними організаціями;

- у науково-дослідній сфері для подальших досліджень формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства;
- у навчальному процесі при підготовці підручників, навчальних посібників; складанні конспектів лекцій та написанні методичних матеріалів із публічного управління в галузі водного господарства.

Основні результати дисертаційного дослідження використано:

- Басейновим управлінням водних ресурсів середнього Дніпра Державного агентства водних ресурсів України при забезпеченні реалізації державної політики у сфері управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів у межах суббасейну Середнього Дніпра басейну річки Дніпро, Київської області та м. Києва та при напрацюванні пропозицій Державному агентству водних ресурсів України, органам виконавчої влади й органам місцевого самоврядування щодо розробки державних цільових і регіональних програм із питань управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів (довідка про впровадження від 21 жовтня 2019 року № 0112/910);
- Київською обласною державною адміністрацією при реалізації Обласної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення річки Дніпро на період до 2021 року (довідка про впровадження від 23 вересня 2019 року № 11-18/5601/05/16-2019);
- Баришівською районною радою Київської області при залученні громадськості у процес охорони та раціонального використання водних ресурсів (довідка про впровадження від 20 серпня 2019 року № 01-16(11)/178);
- Комунальним підприємством виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) по охороні, утриманню та експлуатації земель водного фонду м. Києва «Плесо» при розробці проекту Водної стратегії м. Києва на 2019–2030 роки (довідка про впровадження від 28 серпня 2019 року № 221-3911);
- ПрАТ «АК «Київводоканал» при забезпеченні публічності у сфері питного водопостачання та водовідведення (довідка про впровадження від 06 вересня 2019 року № 5178/22/36/02-19);
- кафедрою управління факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка при розробці робочих навчальних програм та в процесі викладання навчальних дисциплін: «Прийняття управлінських рішень у публічному управлінні», «Державна політика: аналіз та механізми впровадження» (довідка про впровадження від 04 грудня 2019 року № 77-н).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження здійснено автором самостійно. Наукові положення, висновки та рекомендації, що становлять наукову новизну, належать особисто автору.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційної роботи оприлюднені на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях та круглих столах, зокрема: «Новітні тенденції розвитку демократичного врядування: світовий та український досвід» (Київ, 2008); «Сучасне земельне, аграрне, екологічне та природоресурсне право:

актуальні проблеми теорії та практики» (Біла Церква, 2010); «Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних відносин і природокористування в Україні та країнах СНД» (Луцьк, 2010); «Розвиток наук земельного, аграрного, екологічного та природоресурсного права» (Київ, 2012); «Від громадянського суспільства – до правової держави» (Харків, 2013, 2014, 2016, 2018); «Актуальні питання та проблеми юридичної науки» (Кіровоград, 2014); «Актуальні правові та гуманітарно-економічні проблеми в період реформування демократичного суспільства» (Кіровоград, квітень 2015, грудень 2015, 2016, 2017); «Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри» (Кіровоград, 2016, 2017, 2018); «Публічне адміністрування: сучасний стан та перспективи розвитку» (Київ, 2016); «Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком» (Дніпро, 2017); «Правові аспекти публічного управління: теорія та практика» (Дніпро, 2017); «Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект» (Дніпро, 2018); «Публічне врядування в Україні: стан, виклики та перспективи розвитку» (Київ, 2018); «Теорія та практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі» (Київ, 2018); «Актуальні правові та гуманітарно-економічні проблеми України в період євроінтеграції» (Кропивницький, 2018); «Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів» (Київ, 2019); «Становлення механізму публічного управління розвитком територій як пріоритет державної політики децентралізації» (Житомир, 2019); «Перспективи розвитку управлінських систем у соціальній та економічній сферах України: теорія і практика» (Київ, 2019); «Становлення публічного адміністрування в Україні» (Дніпро, 2020).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження опубліковано дисертантом у 59 наукових працях, з яких 1 одноосібна монографія, 18 статей у наукових фахових виданнях України (з них 12 входять до наукометричних баз Index Copernicus, Google Scholar), 6 статей у наукових періодичних виданнях інших держав, 27 тез доповідей матеріалів конференцій і круглих столів, 7 статей в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 453 сторінки, обсяг основного тексту – 345 сторінок. Список використаних джерел налічує 612 найменувань. Робота містить 14 таблиць, 21 рисунок та 8 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження; викладено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; наведено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, зазначено відомості щодо їх апробації та публікацій.

У **першому розділі** – *«Теоретико-методологічний базис формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства»* –

визначено та охарактеризовано публічне управління в галузі водного господарства як об'єкт наукового аналізу; проаналізовано методологію формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства; окреслено еволюцію політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства.

Досліджено проблематику співвідношення таких управлінських категорій: «менеджмент у галузі водного господарства», «публічне адміністрування в галузі водного господарства», «публічне управління в галузі водного господарства». Доведено, що поняття «публічне управління в галузі водного господарства» є найбільш відповідним сутності державно-управлінської діяльності, здійснюваної публічними інституціями у водному господарстві. Сформульовано зміст понять: «публічне адміністрування в галузі водного господарства» як законодавчо встановлений спосіб забезпечення публічного управління водогосподарською діяльністю шляхом застосування методів: адміністративних (заборона, дозвіл, примус) та економічних (позитивне, негативне стимулювання); «публічне управління в галузі водного господарства» – взаємоузгоджена, скоординована, відкрита та прозора діяльність системи публічних інституцій, яка заснована на інтегрованому управлінні водними ресурсами за басейновим принципом і здійснювана з метою забезпечення потреб населення та сфери виробництва достатньою кількістю води та належної її якості; раціонального використання, охорони вод та відтворення водних ресурсів; запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків.

Установлено, що положення науково-теоретичної бази формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України розпорошені по різних галузях науки, зокрема з державного управління, економіки, права й техніки. Зважаючи на зазначене, у науковій сфері відсутній єдиний підхід до визначення сутності та структурного розуміння досліджуваного процесу.

Окреслено методологію формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства, в основу мети якого покладено забезпечення становлення й розвитку публічного управління водним господарством шляхом розробки на законодавчому рівні та впровадження напрямів публічної водної політики, заснованої на результатах пізнавальної і практичної діяльності у сфері раціонального використання, охорони вод та відтворення водних ресурсів.

У результаті проведеного аналізу змісту водного господарства сформульовано таке його визначення: специфічна, стратегічна галузь економіки, в якій об'єктом діяльності її суб'єктів є водні ресурси (поверхневі і підземні), управління якими здійснюється за басейновим принципом. Визначено складові сутності поняття «водне господарство», а саме: об'єктом є водні ресурси (поверхневі та підземні); полягає в сукупності певних дій суб'єктів, що пов'язані з водою та спрямовані на життєзабезпечення людини; є галуззю економіки; характерною рисою є специфічність; має стратегічне значення для забезпечення національної безпеки; перебуває в процесі впровадження в ньому інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом.

Методами публічного управління в галузі водного господарства визначено сукупність способів практичної реалізації управлінських дій публічних інституцій, що спрямовані на забезпечення населення і галузей економіки якісною водою та в достатній її кількості, запобігання забрудненню вод та шкідливій їх дії, відтворення водних ресурсів. Функціями публічного управління в галузі водного господарства запропоновано вважати напрями управлінської діяльності публічних інституцій щодо задоволення водних потреб населення і галузей економіки; забезпечення раціонального використання та охорони вод, відтворення водних ресурсів; упровадження заходів із запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків. Своєю чергою, принципи публічного управління в галузі водного господарства сформульовано як вихідні ідеї та засади, на яких базується процес управлінської діяльності публічних інституцій у сферах забезпечення потреб населення і галузей економіки у водних ресурсах; збереження, охорони та відтворення водного фонду; запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків.

Результатом історичного аналізу політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України є поділ процесу їх формування на три етапи:

– дорадянський (до 1917 р.), що поділяється на два підетапи:

кінєць IX ст. – середина XIV ст. – зародження політико-правових засад державного управління в галузі водного господарства за часів Київської держави;

друга половина XIV ст. – до 1917 р. – становлення політико-правових засад державного управління в галузі водного господарства за Литовсько-Польської (друга половина XIV ст. – середина XVII ст.) та Гетьманської (середина XVII ст. – друга половина XVIII ст.) доби, а також часів Російської імперії (друга половина XVIII ст. – до 1917 р.);

– радянський (1917–1991 рр.) – розвиток політико-правових засад державного управління в галузі водного господарства;

– сучасний (1991 р. – по нинішній час) – модернізація системи державного управління, що спричинила становлення та розвиток публічного управління в галузі водного господарства, формування його політико-правових засад.

З'ясовано, що сучасна державна водна політика та публічні інституції в галузі водного господарства України мають глибоке історичне коріння. Зокрема, встановлено зародження державної водної політики за часів Київської держави, а системи державних водогосподарських інституцій – за доби Російської імперії. Подальшою важливою віхою формування політико-правових засад вітчизняного публічного управління в галузі водного господарства стала побудова радянської системи органів державного управління в галузі водного господарства та розробка нормативно-правової бази їх діяльності.

У **другому розділі** – *«Сучасний стан політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України»* – визначено політико-правову структуру публічного управління в галузі водного господарства; охарактеризовано процедуру політико-правового впровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом; узагальнено

політико-правові аспекти публічного управління у сфері питної води та питного водопостачання.

Доведено, що політико-правова структура публічного управління в галузі водного господарства має уособлювати єдину складну систему взаємопов'язаних елементів управлінського впливу уповноваженого кола публічних інституцій, діяльність яких законодавчо спрямована на формування та реалізацію напрямів публічної водної політики. Водночас акцентовано увагу на неможливості в Україні здійснювати повноцінне формування публічної водної політики через відсутність спеціальної платформи. У зв'язку з цим у нашій державі продовжує формуватися та реалізуватися водна політика в основному в державному, а не публічному форматі.

Обґрунтовано, що сучасними публічними інституціями, уповноваженими формувати та реалізувати напрями державної водної політики, є компетентні на те органи державного управління, органи місцевого самоврядування, інституції громадянського суспільства.

Аналіз законодавчо регламентованих повноважень органів державного управління в галузі водного господарства дав змогу класифікувати їх залежно від специфіки компетенції на загальні та спеціальні.

До групи загальних органів державного управління в галузі водного господарства віднесено: Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації. Наразі Верховна Рада України, що декларує основи конституційного ладу і правового статусу особи, законодавчо не визначена у системі органів державного управління в галузі використання й охорони вод та відтворення водних ресурсів. Зазначену правову прогалину запропоновано усунути шляхом закріплення Верховної Ради України в положеннях ч. 2 ст. 13 Водного кодексу України.

До сучасної системи спеціальних органів державного управління в галузі водного господарства включено: Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Державне агентство водних ресурсів України, Державну службу геології та надр України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство розвитку громад та територій України, Державну службу України з надзвичайних ситуацій, Державне агентство лісових ресурсів України, Державну екологічну інспекцію України. Обґрунтовано необхідність уточнення правових засад функціонування зазначених органів центральної виконавчої влади з урахуванням особливостей басейнового принципу управління водними ресурсами.

Досліджено правове регулювання публічно-управлінської діяльності в галузі водного господарства України. Підкреслено, що на державному рівні законодавчо закріплено за публічними інституціями всі необхідні повноваження для нормального функціонування водного господарства. Проте наділення ними досить масивної та розгалуженої системи органів публічного управління, що в переважній більшості функціонують у різних галузях економіки, значно знижує рівень ефективності їх виконання.

Установлено, що чинна система публічного управління в досліджуваній галузі є неефективною через відсутність у ній чітко визначених взаємоузгоджених принципів діяльності, невідповідність інтегрованому

підходу, недосконалість законодавства, розпорошеність повноважень публічних інституцій по різних галузях економіки. Домінуючим напрямом подолання зазначеного визначено подальше реформування системи публічного управління в галузі водного господарства шляхом переходу до інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом.

Проаналізовано законодавчі та наукові засади впровадження в Україні інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом. Сформульовано таке визначення інтегрованого управління водними ресурсами: комплексне управління водними та іншими природними ресурсами, які пов'язані між собою внутрішніми природними зв'язками (вода – земля, вода – рослинний світ, вода – тваринний світ, вода – атмосферне повітря тощо), що здійснюється законодавчо визначеною системою публічних інституцій з метою забезпечення екосистемного підходу у використанні та охороні водних ресурсів. Узагальнено основні принципи інтегрованого управління водними ресурсами.

Зроблено висновок, що позитивною рисою басейнового принципу управління водними ресурсами є зосередження в компетенції одного суб'єкта різних владних важелів, у тому числі і фінансових, та повної відповідальності за стан водного басейну в цілому незалежно від адміністративних кордонів.

Досліджено європейські правові засади досягнення доброї якості води в аспекті забезпечення населення якісною питною водою.

Акцентовано увагу на тому, що в Україні проблема забезпечення населення якісною питною водою загострюється. Причин цього багато, проте пріоритетною з них визначено неефективні політико-правові засади публічного управління в галузі водного господарства.

Розкрито сутність політико-правових гарантій публічного управління щодо забезпечення права громадян на питну воду як законодавчо закріплені напрями публічної водної політики, що утворюють передумови реалізації права громадян на якісну та в необхідній кількості питну воду.

Доведено, що реалізація права громадян на якісну питну воду значно ускладнюється теоретичною невизначеністю. З урахуванням суттєвого впливу якості питної води на здоров'я громадян, а також певних особливостей політико-правових засад права громадян на питну воду сформульовано сутність поняття «якість питної води» таким чином: характеристика складу та властивостей води, що визначає її придатність для питних потреб.

Ураховано вимоги Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, при формулюванні пропозицій щодо вдосконалення вітчизняної нормативно-правової бази надання населенню органами публічного управління інформації про якість питної води. Розроблено проект нової редакції ст. 9 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», положення якої регламентують інформування про якість питної води.

На основі аналізу нормативно-правової регламентації компетенції Державного агентства водних ресурсів України у сфері питної води та питного водопостачання визначено характерний для неї недолік: відсутність правового

зобов'язання забезпечувати потреби населення і галузей економіки у водних ресурсах належної якості. З метою його усунення запропоновано повноваження Державного агентства водних ресурсів України щодо забезпечення потреб населення і галузей економіки у водних ресурсах, яке закріплено у пп. 5 п. 4 його Положення, доповнити словосполученням «належної якості».

Розроблено алгоритм дій публічних інституцій щодо інформування населення про якість питної води (рис. 1).

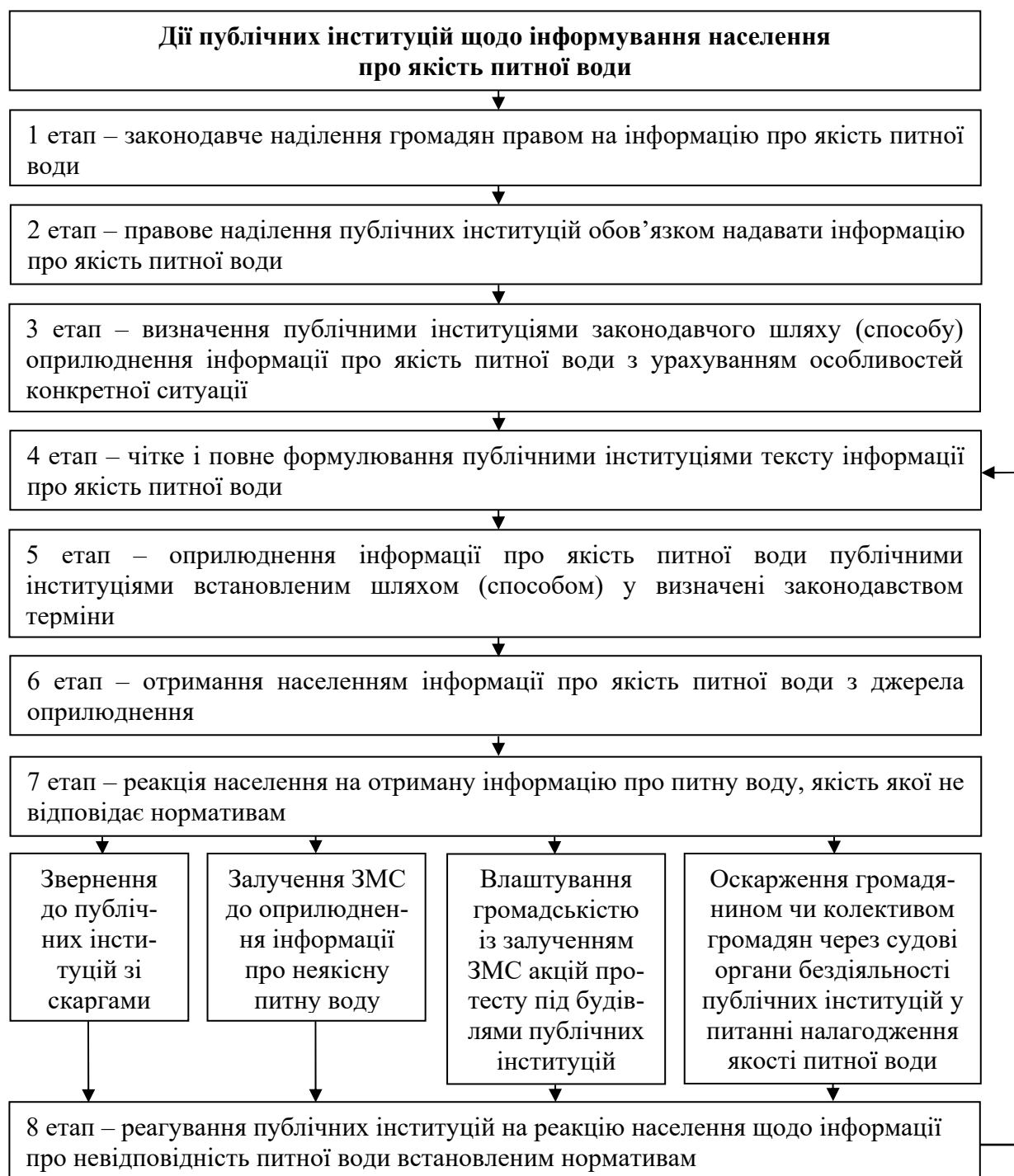

Рис. 1. Алгоритм дій публічних інституцій щодо інформування населення про якість питної води

У **третьому розділі** – «*Регламентація державної водної політики України*» – проаналізовано сучасні пріоритети державної водної політики; розроблено пропозиції щодо вдосконалення правових засад державної водної політики у сфері встановлення та використання прибережних захисних смуг, а також у сфері запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків.

Основними рисами державної водної політики визначено: похідність від державної екологічної політики; тісний взаємозв'язок з економічною, соціальною, культурною та іншими сферами життєдіяльності суспільства.

Проведений аналіз нормативно-правової бази щодо формування та реалізації державної водної політики України показав відсутність єдиного уніфікованого нормативно-правового акта, у якому регламентовані її напрями.

Розроблено комплекс заходів щодо підвищення рівня ефективності реалізації державної водної політики, до якого включено: уніфікацію правового регулювання напрямів державної водної політики в одному нормативно-правовому акті; перегляд джерел водного законодавства та приведення їх у відповідність із сучасними вимогами; посилення відповідальності посадових осіб органів публічного управління в галузі водного господарства за невиконання чи неналежне виконання ними своїх посадових обов'язків; формування на законодавчому рівні ефективної екологічної стратегії держави та ін.

Наголошено, що в сучасних умовах євроінтеграційної політики в Україні формування пріоритетних напрямів державної водної політики здійснюється в розрізі імплементації європейських директив у національне водне законодавство. Зважаючи на виклики часу та становлення в Україні публічного управління в галузі водного господарства, аргументовано нагальну потребу формування та реалізації публічної водної політики.

Проаналізовано сучасну парадигму державної політики раціонального водокористування. Підтверджено, що нині актуальною проблемою в Україні є нераціональне використання природних ресурсів, у тому числі водних. Сформульовано авторське визначення поняття «раціональне використання водних ресурсів» як сукупність заходів щодо обґрунтованого використання водних ресурсів з метою задоволення естетичних, оздоровчих, матеріальних, виробничих та інших потреб суспільства.

Акцентовано увагу на відсутності в Україні законодавчо регламентованих напрямів державної політики раціонального водокористування. Запропоновано в їх основу покласти окремі завдання національної екологічної політики, що визначені Концепцією національної екологічної політики України на період до 2020 року.

Підкреслено потребу створити такі умови ведення господарської діяльності, за яких нераціональне використання водних ресурсів стане економічно не вигідним. Одним із напрямів здійснення викладеного визначено правову регламентацію розмірів штрафних санкцій, що будуть адекватно відповідати завданій шкоді водним об'єктам.

Обґрунтовано надважливу роль прибережних захисних смуг у контексті виконання органами публічного управління України завдання щодо забезпечення населення та галузей економіки водними ресурсами в необхідних обсягах та

нормативної якості. Водночас виявлено численні порушення режиму прибережних захисних смуг, що першочергово викликані правовими прогалинами та колізіями норм законодавства. Розроблено систему авторських пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правової бази прибережних захисних смуг. Зокрема, запропоновано регламентувати: у ст. 1 Водного кодексу України доопрацьоване визначення поняття «прибережна захисна смуга» в такому формулюванні: частина водоохоронної зони відповідної ширини вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм, на якій встановлено більш суворий режим господарської діяльності, ніж на решті території водоохоронної зони; у ст. 1 Водного кодексу України сформульований термін «водоохоронна зона» у наступній редакції: природоохоронна територія уздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм, на якій встановлюється спеціальний режим господарської та іншої діяльності з метою забезпечення сприятливого режиму водних об'єктів, запобігання їх забрудненню, засміченню, замуленню, виснаженню, а також збереження місця існування об'єктів тваринного світу і зростання об'єктів рослинного світу; суб'єктну складову процесу встановлення прибережної захисної смуги шляхом доповнення ч. 2 ст. 88 Водного кодексу України нормою такого змісту: «Прибережні захисні смуги встановлюються з ініціативи органів місцевого самоврядування по берегах річок та навколо водойм уздовж урізу води (у меженний період) шириною: (далі за текстом)» та ін.

Установлено стрімке зростання паводків на території України. Поряд із цим з'ясовано, що в останні роки діяльність центральних і місцевих органів виконавчої влади зосереджується переважно на ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних із проявами шкідливої дії вод, а не на вжитті заходів щодо запобігання їм та мінімізації збитків.

Проаналізовано законодавчі засади державної водної політики у сфері запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків. Виявлено відсутність нормативно-правового закріплення у Водному кодексі України дефініції «шкідлива дія вод». Запропоновано для вдосконалення політико-правових засад публічного управління в зазначеній сфері доповнити ст. 1 Водного кодексу України поняттям «шкідлива дія вод» у такому формулюванні: спричинені водою явища і процеси, що негативно впливають на стан довкілля, життєдіяльність населення, здійснення господарської та іншої діяльності.

Напрацьовано систему пріоритетних напрямів публічної водної політики України щодо запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків (рис. 2).

У **четвертому розділі** – *«Міжнародний та зарубіжний досвід формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства»* – окреслено сутнісні особливості здійснення міжнародного співробітництва у сфері політико-правового регулювання публічного управління охороною та збереженням водно-болотних угідь; розкрито зміст міжнародних політико-правових засад публічного управління у сфері охорони та використання транскордонних вод; проаналізовано зарубіжну практику політико-правового забезпечення публічного управління в галузі водного господарства.

Проведено аналіз міжнародних та національних нормативно-правових актів щодо охорони і збереження водно-болотних угідь. З метою приведення у

відповідність теоретичних положень Водного кодексу України із положеннями Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів, запропоновано законодавчо закріпити у ст. 1 Водного кодексу України визначення водно-болотних угідь у такому формулюванні: території, де вода покриває ґрунт, або присутня на поверхні чи поблизу поверхні ґрунту протягом усього року або різних його періодів, у тому числі під час вегетаційного періоду.

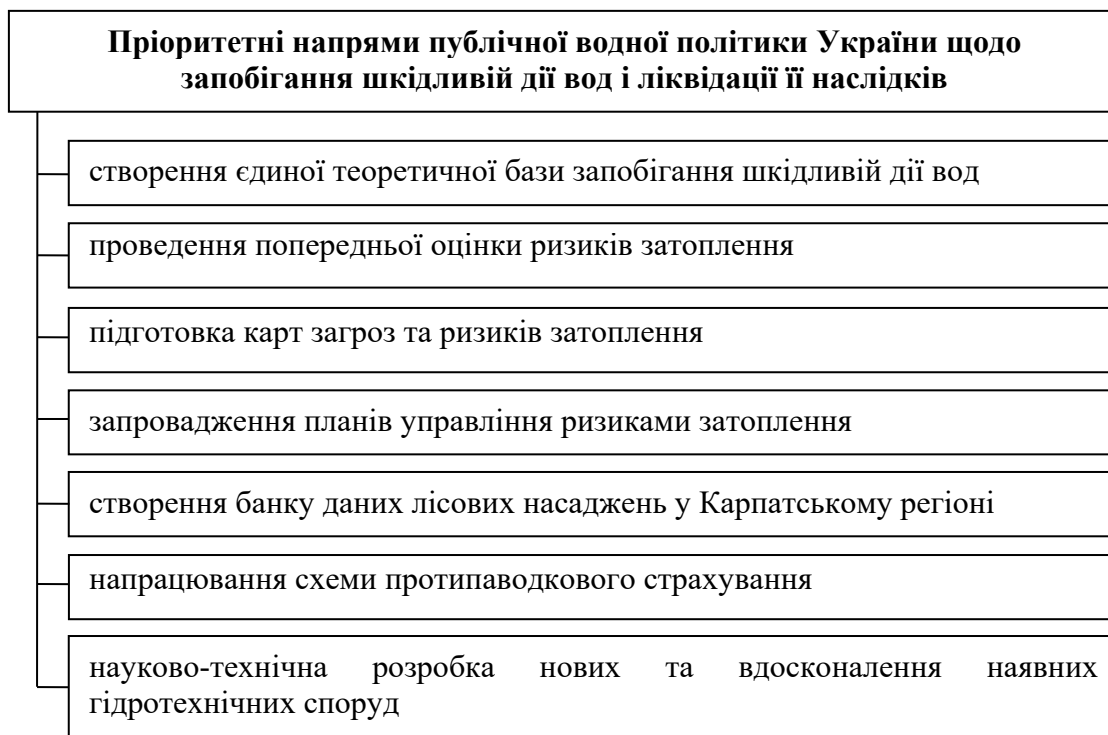

Рис. 2. Система пріоритетних напрямів публічної водної політики України щодо запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків

З урахуванням міжнародної практики запропоновано сформуванню в Україні окрему публічну політику, яка підкреслить особливу значимість водно-болотних угідь.

Пріоритетними публічно-управлінськими заходами у сфері запобігання порушенню режиму водно-болотних угідь на території України визначено: застосування екосистемного підходу в управлінні водно-болотними угіддями; здійснення інвентаризації водно-болотних угідь і розробки планів управління ними.

Дослідження національного водного законодавства показало, що його положення не містять сутності поняття транскордонних вод. З метою вдосконалення теоретико-правових засад режиму транскордонних вод напрацьовано їх визначення, що може бути закріплено у ст. 1 Водного кодексу України, у такій редакції: води, що зосереджуються в поверхневих та підземних водних об'єктах, які розташовані вздовж кордонів або перетинають територію суміжних іноземних держав.

Доведено, що в Україні неналежний рівень політико-правового забезпечення публічного управління у сфері охорони та використання

трансгосподарських вод є наслідком недостатнього виконання євроінтеграційних вимог та неякісного міждержавного співробітництва. Запропоновано міжнародну водно-екологічну ситуацію покращити шляхом створення налагодженого управління басейнами трансгосподарських водних об'єктів у цілому. Наголошено, що Договірними Сторонами угод про співробітництво в галузі водного господарства на трансгосподарських водах повинні бути всі держави, в межах яких простягається трансгосподарський водний об'єкт.

Обґрунтовано, що публічне управління в галузі водного господарства України перебуває на етапі свого становлення та розвитку, що супроводжується інтенсивним напрацюванням його політико-правових засад. При цьому врахування зарубіжного досвіду посилює можливість створення якомога ефективної національної системи публічного управління в галузі водного господарства.

Дослідження досвіду країн-членів ЄС щодо формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства показало, що:

– незважаючи на досить високий рівень управлінського впливу державних та муніципальних органів Іспанії на галузь водного господарства, у ній із кожним роком зростає дефіцит води. Нині приблизно 60 % території вказаної держави є посушливою. Зазначене спонукає до висновку щодо доречності напрацювання урядом Іспанії нових ефективних напрямів публічної водної політики щодо боротьби з посухою;

– публічне управління в галузі водного господарства Франції має належний рівень якості. Французька публічна водна політика формується та реалізується державними і муніципальними органами за участі інституцій громадянського суспільства. Її основним напрямом є ощадливе використання водних ресурсів, яке досягається першочергово за рахунок установавання оплати за використання води залежно від обсягу її забору, а не від норми споживання. Проте публічне управління в галузі водного господарства Франції не позбавлено певних недоліків. Зокрема, деякі публічно-управлінські дії у водному господарстві вчиняються всупереч вимогам законодавства Франції. Як приклад можна навести діяльність французьких басейнових комітетів, що полягає в установаванні порядку платежів за водокористування. Викладене свідчить про порушення вимог Конституції Франції, відповідно до яких суб'єктом вирішення питань загального оподаткування є виключно парламент;

– у Німеччині публічні інституції в чіткій взаємодії реалізують публічну водну політику. До німецької сфери надання послуг із водозабезпечення і водовідведення залучаються приватні підприємства, діяльність яких пильно контролюється муніципальною владою. Сприятлива економічна ситуація у Німеччині дає змогу успішно розвивати галузь водного господарства. Наразі у цій країні з метою вдосконалення організації водного господарства вирішуються управлінські завдання щодо подальшого скорочення витрат на експлуатацію й утримання підприємств, які здійснюють водозабезпечення та водовідведення; підвищення рівня екологічної безпечності при впровадженні

сільськогосподарської діяльності, спроможної негативно впливати на стан водойм тощо;

– у галузі водного господарства Нідерландів відповідальними особами за водозабезпечення та водовідведення є муніципальні органи та підконтрольні їм спеціальні приватні підприємства. Ураховуючи специфічне несприятливе географічне розташування Нідерландів, для цієї держави характерним є домінування напряму публічної водної політики щодо збереження суші від води. Ефективність системи публічного управління в галузі водного господарства Нідерландів значно знижена через відсутність у ній спеціального водогосподарського органу державного управління.

Установлено, що публічно-управлінська діяльність у галузі водного господарства Великобританії, яка нещодавно вийшла з ЄС, є вкрай неефективною. Цей висновок ґрунтується на низці таких переконливих фактів, як зношена водогосподарська інфраструктура, високий тариф на послуги водопостачання та ін. Покращення водогосподарської ситуації у Великобританії можна очікувати лише за умови формування взаємоузгодженої системи спеціальних органів державного управління, муніципалітетів і приватних підприємств, а також вишукування реальних джерел фінансування досліджуваної галузі.

Проведене дослідження публічного управління в галузі водного господарства США дало можливість проаналізувати діяльність Агентства з охорони навколишнього природного середовища США; Національної ради з контролю за якістю води США; Міністерства внутрішніх справ США, яке здійснює управління водогосподарською діяльністю через Відділ водних ресурсів Геологічної служби США та Бюро рекламації (меліорації) США; Бюро з досліджень океану та міжнародних екологічних і наукових питань США.

Зазначені публічні інституції реалізують законодавчо визначені напрями публічної водної політики в аспекті здійснення інтегрованого управління водними ресурсами США.

Незважаючи на досить ефективне функціонування водного господарства в США, для публічного управління ним характерні непоодинокі проблеми: порушення ієрархії влади; недостатнє фінансування водогосподарської галузі; застарілі вихідні положення, ідеї та засади, які не враховують актуальні водні потреби; відсутність державного контролю за якістю питної води в джерелах нецентралізованого водопостачання. Подолання викладених проблем можливе шляхом виконання таких заходів, як оновлення положень водного законодавства; забезпечення сталого доступу до безпечної питної води незалежно від джерела її забору, а також достатнього фінансування для ефективного функціонування водного господарства; переосмислення сучасних вимог щодо безперешкодного впровадження водогосподарської діяльності тощо.

У **п'ятому розділі** – *«Перспективи формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України»* – розроблено концептуальну модель формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України; визначено напрями

модернізації процесу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України; за результатами проведеного експертного опитування осіб, які перебувають на державній службі, на службі в органах місцевого самоврядування, підтверджено актуальність порушених у дисертаційній роботі проблем формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України та розробленої системи пріоритетних шляхів щодо їх подолання.

З'ясовано, що визначальним чинником, який впливає на ефективність публічного управління в галузі водного господарства, є якість його політико-правових засад. Керуючись викладеним, обґрунтовано, що побудова максимально результативної моделі публічного управління в галузі водного господарства має здійснюватися в політико-правовому контексті.

Авторське бачення концептуальної моделі формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України схематично зображено на рис. 3.

У запропонованій концептуальній моделі сучасну систему публічного управління в галузі водного господарства України представлено сукупністю взаємопов'язаних управлінських елементів, які взаємодіють між собою для досягнення спільної мети шляхом виконання загальних водогосподарських завдань.

Систему публічного управління в галузі водного господарства поділено на цільову та структурну підсистеми. До цільової підсистеми публічного управління в досліджуваній галузі віднесено його мету та завдання, а до структурної – керуючі та керовані елементи. Керуючими елементами публічного управління в галузі водного господарства визначено такі його суб'єкти, як органи державного управління, органи місцевого самоврядування та інституції громадянського суспільства. Керовані елементи публічного управління в галузі водного господарства представлені в цілому водними ресурсами, на які спрямований управлінський вплив керуючих елементів.

Платформою формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства запропоновано публічний полілог, у сутність якого вкладено організоване спілкування всіх керуючих елементів (суб'єктів) публічного управління у водному господарстві, у процесі якого впроваджується повний політико-правовий цикл у галузі водного господарства. Концептуальне розуміння останнього визначено як сукупність послідовних етапів: вироблення, правова регламентація та реалізація напрямів публічної водної політики.

Практично публічний полілог запропоновано здійснювати у формі Національного полілогу про водну політику на засадах постійної взаємодії публічних інституцій у галузі водного господарства.

Установлено доцільність покладання повноваження щодо організації і здійснення контролю за функціонуванням Національного полілогу про водну політику на орган державного управління – Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України.

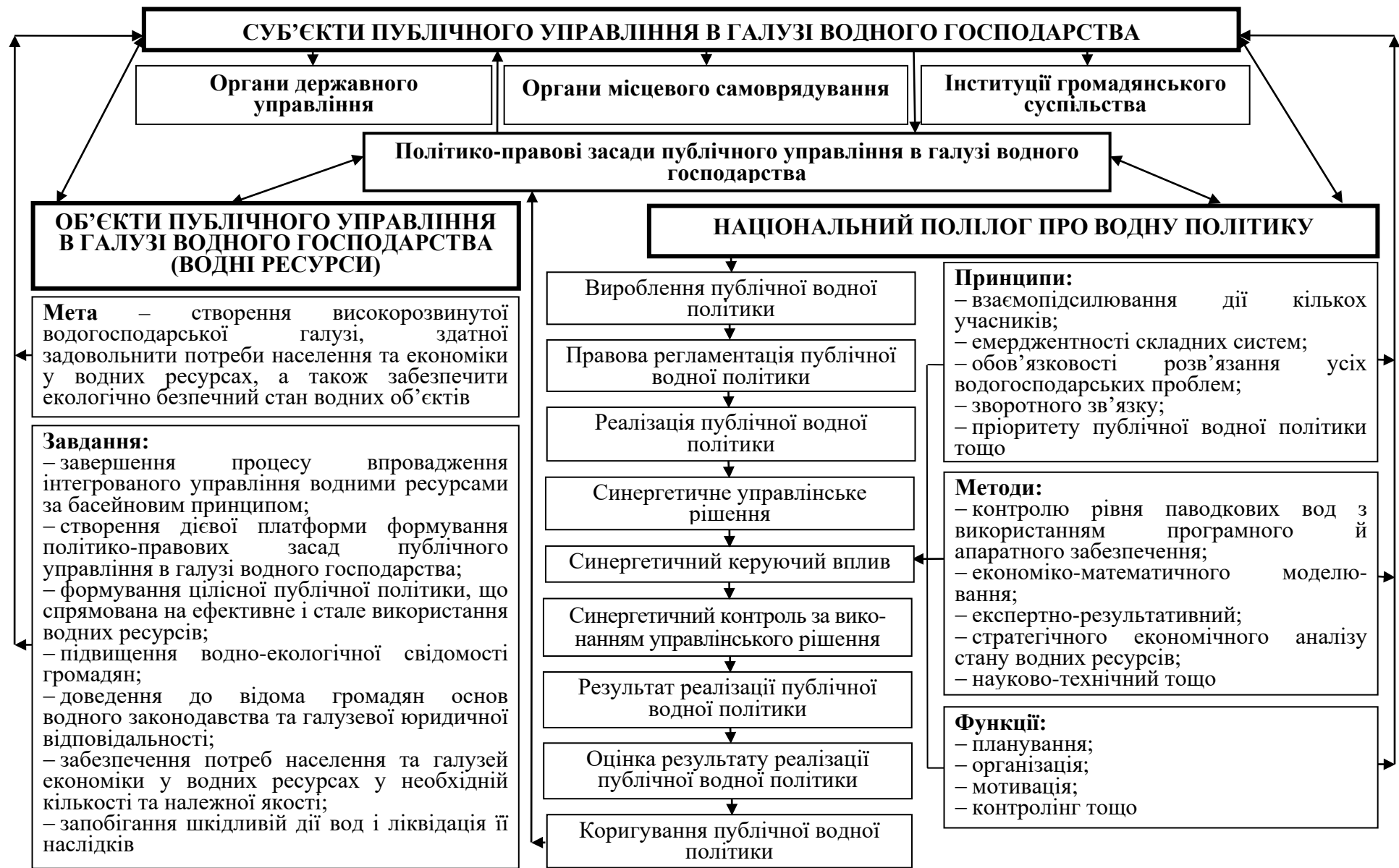

Рис. 3. Концептуальна модель формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України

Запропонована концептуальна модель містить сукупність послідовних синергетичних управлінських дій публічних інституцій, метою яких є вироблення, права регламентація та реалізація публічної водної політики.

Доведено, що основоположною засадою вироблення публічної водної політики має стати стале водокористування, засноване на екологічно обґрунтованому використанні водних ресурсів, що досягається шляхом здійснення екологічно безпечного, ощадливого, раціонального та стійкого водокористування.

До основних критеріїв оцінки ефективності реалізації публічної водної політики віднесено ступінь відповідності реальних (фактичних) результатів запланованим, а також ступінь економічної вигоди. Підкреслено, що оцінювання зазначеного процесу має завершуватися складанням висновку щодо рівня досягнення очікуваних результатів публічної водної політики. У разі встановлення малокорисних або марних результатів запроваджуваної публічної водної політики вона повинна підлягати безумовному коригуванню із подальшим виникненням нових чи вдосконаленням чинних її правових засад.

Розроблено таку систему основних напрямів модернізації процесу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України:

1. Підвищення ефективності функціонування системи компетентних у водному господарстві органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. З метою реалізації зазначеного напрямку запропоновано: максимально систематизувати норми водного законодавства у Водному кодексі України, що створить підґрунтя для подолання правових прогалів та юридичних колізій у нормативно-правовій базі діяльності органів публічного управління в галузі водного господарства; із системи органів виконавчої влади у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів (ч. 3 ст. 13 Водного кодексу України) вилучити Державну службу геології та надр України, діяльність якої поряд із функціонуванням Державного агентства водних ресурсів України суперечить принципу комплексної охорони підземних та поверхневих вод.

2. Здійснення децентралізації публічної влади у водній галузі. Для вдосконалення організаційно-правових засад децентралізації влади в галузі водного господарства запропоновано:

– ст. 132 Конституції України викласти у такому формулюванні: «Територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні публічної влади (далі за текстом)»;

– із редакції ч. 2 ст. 13 Водного кодексу України, яка регламентує систему державних органів у водній галузі, вилучити положення: «сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, районні, обласні ради»;

– доповнити Водний кодекс України окремим розділом під назвою: «Самоврядне управління та контроль у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів».

3. Здійснення концептуалізації публічної водної політики та актуалізації публічної політики щодо водно-болотних угідь з урахуванням басейнового

принципу управління. Зазначене запропоновано реалізувати на таких засадах: формування в суспільства водоохоронного світогляду; стимулювання водокористувачів до збереження та відтворення водних джерел; впровадження басейнового принципу управління водними ресурсами; подолання корупції.

4. Залучення громадськості до вирішення публічно-управлінських водогосподарських питань. Викладене запропоновано здійснювати шляхом запровадження наступних форм участі громадськості у публічному управлінні в галузі водного господарства України: інтерв'ю, фокус-групи, навчальні гуртки, публічні збори, оцінювальний запит, електронна демократія, форуми. Систематизовано такі характерні риси участі громадськості у прийнятті водогосподарських публічно-управлінських рішень:

- конкретно встановлений тип процесу прийняття рішення органами державного та/або самоврядного управління, у якому громадськість бере безпосередню участь;

- процес, у якому громадськість має певний вплив на остаточне рішення;

- кінцевий результат прийняття публічно-управлінського рішення за участю громадськості, що є вираженням реальних потреб суспільства.

Аргументовано потребу нормативно-правового закріплення змісту публічної водної політики та запропоновано вкладати у її сутність: комплекс взаємоузгоджених стратегічних напрямів керуючої діяльності публічних інституцій, що спрямовані на виконання законодавчо регламентованих водогосподарських завдань.

Наголошено, що ефективність формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України безпосередньо залежить від вчасно встановлених проблем, що супроводжують його, та правильно визначених шляхів їх подолання. Обґрунтовано доцільність проведення експертного опитування осіб, які перебувають на державній службі, на службі в органах місцевого самоврядування, з метою отримання та подальшого аналізу їхніх думок щодо сучасного стану формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України.

За результатами проведеного опитування експертів підтверджено актуальність проблем, порушених у дисертаційній роботі, зокрема щодо недостатнього врахування зарубіжного досвіду у формуванні політико-правових засад вітчизняного публічного управління в галузі водного господарства; порушення органами публічного управління в галузі водного господарства принципу відкритості; неналежного рівня стратегічного управління у сфері запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків; відсутності системи напрямів модернізації процесу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України.

Зміст актуальних шляхів подолання вказаних проблем відповідно до результатів експертного опитування зазначених вище осіб викладено в напрацьованих у дисертації пропозиціях та організаційних заходах, що передбачають: упровадження в Україні позитивного міжнародного та зарубіжного досвіду у формуванні політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства (наприклад, щодо формування й

реалізації окремої публічної політики у сфері охорони та збереження водно-болотних угідь; безпосереднього отримання басейновими управліннями плати за водокористування і забруднення вод; використання коштів, що надходять від сплати податкових водних платежів, виключно на фінансування заходів водного господарства тощо); виконання розробленого алгоритму дій публічних інституцій щодо інформування населення про якість питної води; реалізацію визначеної системи пріоритетних напрямів публічної водної політики України щодо запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків; упровадження сформульованих напрямів модернізації процесу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України.

ВИСНОВКИ

У дисертації розроблено нові наукові положення та отримано результати, які в сукупності дають змогу розв'язати актуальну для вітчизняної науки державного управління проблему обґрунтування теоретико-методологічних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України, що створює підґрунтя для науково обґрунтованого формування та практичної реалізації публічної водної політики в контексті євроінтеграційних процесів.

На підставі проведеного дослідження сформульовано такі науково-теоретичні висновки та практичні пропозиції:

1. Оцінено стан дослідженості публічного управління в галузі водного господарства в науковому дискурсі та розвинуто його понятійно-категорійний апарат. Зроблено висновок щодо розпорошеності положень науково-теоретичної бази публічного управління водними ресурсами по різних галузях науки. Аргументовано, що у вітчизняній науці державного управління формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства є недостатньо дослідженим. Сформульовано поняття «публічне управління в галузі водного господарства» як взаємоузгоджена, скоординована, відкрита та прозора діяльність системи публічних інституцій, яка заснована на інтегрованому управлінні водними ресурсами за басейновим принципом та здійснювана з метою забезпечення потреб населення і сфери виробництва достатньою кількістю води та належної її якості; раціонального використання, охорони вод та відтворення водних ресурсів; запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків.

На основі аналізу нормативно-правових та науково-теоретичних джерел виокремлено складові поняття водного господарства: об'єктом є водні ресурси (поверхневі та підземні); полягає в сукупності певних дій суб'єктів, що пов'язані з водою та спрямовані на життєзабезпечення людини; є галуззю економіки; характерною рисою є специфічність; має стратегічне значення для забезпечення національної безпеки; перебуває в процесі впровадження в ньому інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом.

Об'єктно-суб'єктну складову публічного управління в галузі водного господарства представлено: об'єктом публічного управління в досліджуваній галузі, тобто водними ресурсами, з приводу яких виникають водогосподарські відносини, що спрямовані на раціональне водокористування, охорону вод та відтворення водних ресурсів, якісне водопостачання, запобігання шкідливій дії вод; суб'єктами публічного управління водогосподарською галуззю, що являють собою систему органів державного управління (загальні та спеціальні), органів місцевого самоврядування, інституцій громадянського суспільства.

2. Окреслено еволюцію політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України шляхом поділу процесу їх формування на етапи. Зокрема, здійснено періодизацію формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України на три етапи: дорадянський (до 1917 р.), радянський (1917–1991 рр.), сучасний (1991 р. – по нинішній час). Установлено, що державна водна політика в Україні почала формуватися за доби Київської держави. До входження України до складу СРСР на її території створювалися та діяли поодинокі тимчасові державні інституції, які побічно здійснювали управління водними ресурсами. У сучасний період спостерігається поступова модернізація системи державного управління, що спричинила становлення й розвиток публічного управління в галузі водного господарства та формування його політико-правових засад.

3. Визначено політико-правову структуру публічного управління в галузі водного господарства. Запропоновано вкладати у її зміст єдину складну систему взаємопов'язаних елементів управлінського впливу уповноваженого кола публічних інституцій, діяльність яких законодавчо спрямована на формування та реалізацію напрямів публічної водної політики.

До складових елементів політико-правової структури публічного управління в галузі водного господарства віднесено: систему публічних інституцій, які мають законодавчо регламентовані повноваження в галузі водного господарства; публічну водну політику, напрями якої формуються та впроваджуються компетентними публічними інституціями; правові норми, якими визначається система публічних інституцій, уповноважених формувати та реалізувати напрями публічної водної політики.

Акцентовано увагу, що визначена в дисертаційній роботі сутність політико-правової структури публічного управління в галузі водного господарства та її складові елементи в переважній більшості є перспективними для України, оскільки публічна водна політика в ній наразі перебуває на початковій стадії формування.

4. Удосконалено методологічний інструментарій реалізації права громадян України на інформацію про якість питної води. Розроблено алгоритм таких дій публічних інституцій щодо інформування населення про якість питної води: законодавче наділення громадян правом на інформацію про якість питної води; правове наділення публічних інституцій обов'язком надавати інформацію про якість питної води; визначення публічними інституціями законодавчого шляху (способу) оприлюднення інформації про якість питної води з урахуванням особливостей конкретної ситуації; чітке і повне формулювання публічними

інституціями тексту інформації про якість питної води; оприлюднення інформації про якість питної води публічними інституціями встановленим шляхом (способом) у визначені законодавством терміни; отримання населенням інформації про якість питної води з джерела оприлюднення; реакція населення на отриману інформацію про питну воду, якість якої не відповідає нормативам; реагування публічних інституцій на реакцію населення щодо інформації про невідповідність питної води встановленим нормативам.

Запропоновано вдосконалити політико-правові засади публічного управління в галузі водного господарства шляхом уточнення законодавчо регламентованих управлінських повноважень Державного агентства водних ресурсів України у сфері питної води та питного водопостачання; закріплення у Законі України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» напрацьованої редакції ст. 9, а також сформульованого терміна «якість питної води».

5. Виявлено проблеми у сфері реалізації органами публічного управління державної водної політики щодо встановлення і використання прибережних захисних смуг на території України. Зокрема, це незаконна забудова берегів, які мають надзвичайну рекреаційну привабливість, їх розорювання, розміщення на них різних відходів і отруйних речовин. Підґрунтям зазначених проблем визначено неякісну нормативно-правову базу, для якої характерні численні недоліки. З метою їх подолання запропоновано та науково обґрунтовано потребу вдосконалити законодавство, що регулює встановлення та використання прибережних захисних смуг, шляхом: закріплення в ньому напрацьованого визначення поняття «водоохоронна зона» та доопрацьованого терміна «прибережна захисна смуга»; усунення прогалини суб'єктної складової процесу встановлення прибережної захисної смуги; урегулювання гідронамивів; закріплення обмеження прав на землі прибережних захисних смуг; урегулювання встановлення прибережних захисних смуг у межах села; регламентації єдиного юридичного оформлення встановлення прибережних захисних смуг та водоохоронних зон.

6. На підставі проведеного дослідження формування політико-правових засад публічного управління у сфері запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків визначено систему пріоритетних для неї напрямів публічної водної політики України, які можуть бути законодавчо закріплені, зокрема це: створення єдиної теоретичної бази запобігання шкідливій дії вод; проведення попередньої оцінки ризиків затоплення; підготовка карт загроз та ризиків затоплення; запровадження планів управління ризиками затоплення; створення банку даних лісових насаджень у Карпатському регіоні; напрацювання схеми протипаводкового страхування; науково-технічна розробка нових та вдосконалення наявних гідротехнічних споруд.

Аргументовано, що поштовхом для початку формування публічної водної політики стала активізація участі громадськості в публічному управлінні у сфері запобігання шкідливій дії вод.

7. Керуючись положеннями джерел міжнародного права, розкрито сутність міжнародних політико-правових засад публічного управління охороною і використанням водно-болотних угідь та транскордонних вод, які

першочергово містяться в Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів, та у Конвенції з охорони та використання транскордонних водотоків і міжнародних озер.

З'ясовано законодавчу неузгодженість теоретичних положень національного законодавства та Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів. З метою її усунення запропоновано доповнити ст. 1 Водного кодексу України напрацьованим терміном «водно-болотні угіддя» в такій редакції: території, де вода покриває ґрунт або присутня на поверхні чи поблизу поверхні ґрунту протягом усього року або різних його періодів, у тому числі під час вегетаційного періоду. Крім того, запропоновано підвищити ефективність публічного управління в галузі водного господарства України шляхом запровадження формування й реалізації окремої публічної політики у сфері охорони та збереження водно-болотних угідь.

Доведено, що в законодавстві України необхідно застосовувати термін «транскордонні води», який регламентований Конвенцією з охорони та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер. Сформульовано авторське визначення поняття «транскордонні води» як води, що зосереджуються в поверхневих та підземних водних об'єктах, які розташовані вздовж кордонів або перетинають територію суміжних іноземних держав.

Установлено, що на сьогодні основними правовими джерелами щодо охорони та використання транскордонних річок в Україні є спеціальні двосторонні угоди між сусідніми державами, на територіях яких вони простягаються. При цьому аналіз практики свідчить, що у випадках, коли басейн транскордонного водного об'єкта розташований на території більш як двох держав, двосторонній характер угод зі спільного використання та охорони транскордонних річок унеможливорює якісне інтегроване управління їх водними ресурсами за басейновим принципом. У зв'язку з цим запропоновано укладати багатосторонні угоди щодо використання та охорони транскордонних водних об'єктів між усіма державами, на територіях яких вони розташовані. Обґрунтовано необхідність покладати загальні зобов'язання щодо використання та охорони транскордонних водних об'єктів на підпорядковані Договірним Сторонам органи.

8. Узагальнено зарубіжну практику політико-правового забезпечення публічного управління в галузі водного господарства Іспанії, Франції, Німеччини, Нідерландів, Великобританії, США. З'ясовано, що в країнах ЄС публічне управління в галузі водного господарства є найбільш досконалим. Ураховуючи встановлені позитивні зарубіжні здобутки в досліджуваній галузі, запропоновано такі шляхи подальшого формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України: адаптація інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом із обов'язковим урахуванням вітчизняних географічних та публічно-управлінських особливостей; організація безпосереднього отримання басейновими управліннями плати за водокористування і забруднення вод; регламентація використання коштів, що

надходять від сплати податкових водних платежів, виключно на фінансування заходів водного господарства; забезпечення домінуючої ролі державних та муніципальних підприємств у водопостачанні.

9. Розроблено та науково обґрунтовано концептуальну модель формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України. Систему публічного управління в галузі водного господарства України поділено на дві підсистеми: цільова (мета та завдання), структурна (керуючі і керовані елементи). Платформою формування політико-правових засад публічного управління у водному господарстві запропоновано Національний полілог про водну політику. Під час функціонування останнього передбачено впровадження повного політико-правового циклу у галузі водного господарства. Розроблено систему послідовних синергетичних управлінських дій публічних інституцій, метою яких є вироблення, правова регламентація та реалізація публічної водної політики в контексті функціонування Національного полілогу про водну політику. Доведено, що пріоритетною засадою здійснення публічного управління в галузі водного господарства є політико-правова.

10. Визначено напрями модернізації процесу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України, зокрема: підвищення ефективності функціонування системи компетентних у водному господарстві органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; здійснення децентралізації публічної влади у водній галузі; здійснення концептуалізації публічної водної політики та актуалізації публічної політики щодо водно-болотних угідь з урахуванням басейнового принципу управління; залучення громадськості до вирішення публічно-управлінських водогосподарських питань.

Доведено, що модернізація процесу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства являє собою складний організаційний захід щодо якісних змін та осучаснення політико-правового підґрунтя публічного управління водним господарством у контексті вироблення, правової регламентації та реалізації напрямів публічної водної політики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Рябець К. А. Політико-правові засади публічного управління у галузі водного господарства України : монографія. Одеса : Друк. дім, 2019. 304 с.

2. Рябець К. А. Законодавче формування пріоритетних напрямів державної водної політики. *Державне управління: теорія та практика* : електрон. наук. фах. вид. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 2017. № 2. С. 75–84. URL: <http://www.e-patp.academy.gov.ua/pages/dop/20/files/4527aded-90f7-42f4-aa9a-99cd4a7b280.pdf>

3. Рябец Е. А. Политико-правовые факторы коррупционных деяний в водном хозяйстве на постсоветском пространстве (на примере Украины). *Alatoo Academic Studies* : науч. журн. МУА. Бишкек : МУА, 2017. № 4. С. 201–208.

4. Рябець К. А. Організаційно-правові засади публічного управління у сфері запобігання шкідливим діям вод в Україні. *Державне управління: теорія та практика* : електрон. наук. фах. вид. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 2018. № 1. С. 80–88. URL: <http://www.e-patp.academy.gov.ua/pages/dop/22/files/ad44db89-e1d2-440e-83f3-b486f774d91.pdf>

5. Рябець К. А. Політико-правова еволюція публічного управління у галузі водного господарства України (кінець IX ст. – середина XVII ст.). *Державне будівництво* : електрон. наук. фах. вид. / Харк. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 2018. № 1. URL: http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2018-1/doc/1/1_2.pdf

6. Рябець К. А. Політико-правове формування теорії публічного управління у водному господарстві України. *Збірник наук. пр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України*. Київ : НАДУ, 2018. Вип. 1. С. 202–220.

7. Рябець Е. А. Проблемы и пути оптимизации деятельности органов публичного управления Украины по обеспечению качества питьевой воды : политико-правовой аспект. *Публичное управление* : науч. журн. АГУ РА. Ереван : АГУ РА, 2018. № 1. С. 27–35.

8. Ryabets E. A. Political and Legal Measures of Public Authorities regarding the Protection of Wetlands of Ukraine. *Alatoo Academic Studies* : науч. журн. МУА. Бишкек : МУА, 2018. № 1. С. 89–93.

9. Рябець К. А. Зарубіжний політико-правовий досвід публічного управління у галузі водного господарства (на прикладі окремих країн Європейського Союзу). *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. пр. / Харк. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2018. № 2(54). С. 114–120.

10. Рябець К. А. Нормативно-правове забезпечення діяльності органів публічного управління водним господарством України в контексті вітчизняних політичних реалій. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України* : науч. журн. Ін-ту законодавства Верхов. Ради України. 2018. № 2. С. 103–108.

11. Рябець К. А. Політико-правова складова публічного управління у сфері запобігання шкідливій дії вод під час формування повеней та паводків. *Збірник наук. пр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України*. Київ : НАДУ, 2018. Вип. 2. С. 11–23.

12. Рябець К. А. Політико-правове регулювання публічного управління прибережними захисними смугами в Україні. *Державне будівництво* : електрон. наук. фах. вид. / Харк. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 2018. № 2. URL: http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2018-2/doc/2/2_4.pdf

13. Рябець К. А. Політико-правові засади організаційної структури публічного управління в Україні (на прикладі державних органів загальної компетенції у галузі водного господарства). *Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток* : електрон. наук. журн. ЧНТУ. 2018. № 2(6). С. 65–73. URL: <http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/17980/7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

14. Рябець К. А. Історичний нарис політико-правового формування публічного управління у галузі водного господарства України за часів Гетьманської доби (середина XVII ст. – друга половина XVIII ст.). *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України* : наук. журн. Ін-ту законодавства Верхов. Ради України. 2018. № 3. С. 92–98.

15. Рябець К. А. Політико-правові аспекти розвитку публічного управління водним господарством України за часів Російської імперії (друга половина XVIII ст. – до 1917 р.). *Теорія та практика державного управління* : зб. наук. пр. / Харк. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 2018. № 3(62). С. 53–60.

16. Рябець Е. А. Политико-правовые основы публичного управления сферой предоставления населению информации о качестве питьевой воды в Украине. *Проблемы управления* : науч.-практ. журнал АУПРБ. Минск : АУПРБ, 2018. № 3(69). С. 110–115.

17. Рябець К. А. Формування сутності поняття «водне господарство України»: наукові, політичні, правові чинники. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія «Державне управління»*. 2018. № 3(90). С. 19–25.

18. Рябець К. А. Політико-правові важелі публічного управління у галузі водного господарства США. *Теорія та практика державного управління* : зб. наук. пр. / Харк. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 2018. № 4(63). С. 236–242.

19. Рябець К. А. Теоретико-правові засади державної політики раціонального водокористування. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія «Державне управління»*. 2018. № 4(91). С. 43–49.

20. Рябець К. А. Сучасні політико-правові заходи щодо впровадження органами публічної влади інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України* : наук. журн. Ін-ту законодавства Верхов. Ради України. 2018. № 5. С. 144–149.

21. Ryabets E. A. Political and Legal Regulation of Interaction of Public Authorities and the Public in Water Management of Ukraine. *Публичное управление* : науч. журн. АГУ РА. Ереван : АГУ РА, 2018. № 5. С. 10–16.

22. Рябець К. А. Встановлення прибережних захисних смуг в Україні: політико-правові проблеми. *Eurasian Academic Research Journal* : наук. журн. Єреван : ESSA, 2018. № 6(24). С. 122–128.

23. Рябець К. А. Політико-правове забезпечення публічного управління у сфері охорони та використання транскордонних вод в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України* : наук. журн. Ін-ту законодавства Верхов. Ради України. 2019. № 1. С. 129–136.

24. Рябець К. А. Модель формування політико-правових засад публічного управління у галузі водного господарства України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України* : наук. журн. Ін-ту законодавства Верхов. Ради України. 2019. № 6. С. 80–85.

25. Рябець К. А. Парадигма формування політико-правового механізму публічного управління у водному господарстві України. *Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток* : електрон. наук. журн. ЧНТУ. 2019. № 1(7). С. 105–114. URL: <https://pa.stu.cn.ua/tmppdf/132.pdf>

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

26. Рябець К. А. Діяльність органів адміністративної юрисдикції у водному господарстві. *Новітні тенденції розвитку демократичного врядування: світовий та український досвід* : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 30 трав. 2008 р. : у 3 т. Київ : НАДУ, 2008. Т. 2. С. 60–62.

27. Рябець К. А. Адміністративно-правове впровадження інтегрованого управління водними ресурсами. *Сучасне земельне, аграрне, екологічне та природоресурсне право: актуальні проблеми теорії та практики* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Біла Церква, 21–22 трав. 2010 р. Біла Церква : Білоцерків. нац. аграр. ун-т, 2010. С. 106–107.

28. Рябець К. А. Проблемні питання адміністративної відповідальності за порушення норм водного законодавства. *Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних відносин і природокористування в Україні та країнах СНД* : зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 10–11 верес. 2010 р. Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2010. С. 348–351.

29. Рябець К. А. Урядові заходи щодо реалізації положень Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» на 2011–2020 роки. *Розвиток наук земельного, аграрного, екологічного та природоресурсного права* : зб. наук. пр. «круглого столу», Київ, 19 жовт. 2012 р. Київ : КНУ ім. Т. Г. Шевченка, 2012. С. 146–150. URL: <http://law.univ.kiev.ua/images/stories/Lit/kaf-zemel/2012-round-table.pdf>

30. Рябець К. А. Забудова водоохоронних зон: адміністративно-правова проблема та шляхи її подолання. *Від громадянського суспільства – до правової держави* : тези VIII Міжнар. наук. Internet-конф. студ. та молод. вчених, Харків, 26 квіт. 2013 р. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. С. 442–445. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/8390/2/konferentsiya%2026.04.2013.Pdf>

31. Рябець К. А. Адаптація законодавчого забезпечення державного управління у галузі водного господарства України до законодавства ЄС. *Актуальні питання та проблеми юридичної науки* : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., Кіровоград, 18–19 квіт. 2014 р. Кіровоград : КІДМУ КПУ, 2014. С. 64–67.

32. Рябець К. А. Інтегроване управління водними ресурсами за басейновим принципом в Україні: правові проблеми. *Від громадянського суспільства – до правової держави* : тези X Міжнар. наук. Internet-конф. студ. та молод. вчених, Харків, 25 квіт. 2014 р. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. С. 289–291. URL: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/9634/2/Mignarodna_konfere-ntcia_25_04_2014.PDF

33. Рябець К. А. Стан адміністративного законодавства щодо регулювання суспільних відносин у сфері охорони водних ресурсів. *Актуальні правові та гуманітарно-економічні проблеми в період реформування*

демократичного суспільства : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф., Кіровоград, 17 квіт. 2015 р. Кіровоград : ПВНЗ «КІДМУ КПУ», 2015. С. 250–252.

34. Рябець К. А. Державні гарантії реалізації права людини на якісну питну воду та достатню її кількість. *Актуальні правові та гуманітарно-економічні проблеми в період реформування демократичного суспільства* : зб. матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. конф., Кіровоград, 4 груд. 2015 р. Кіровоград : КОД, 2015. С. 229–232.

35. Рябець К. А. Правові засади імплементації європейських директив у сфері якості води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище. *Від громадянського суспільства – до правової держави* : зб. тез доповідей XII Міжнар. наук. конф. молод. вчених та студ., Харків, 22 квіт. 2016 р. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. С. 339–343. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/11809/2/Збірник%2022.04.2016.pdf>

36. Рябець К. А. Директива Ради 98/83/ЄС від 3 листопада 1998 р. про якість води, призначеної для споживання людиною: організаційно-правовий механізм імплементації. *Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., Кіровоград, 22–23 квіт. 2016 р. Кіровоград : КОД, 2016. С. 236–238.

37. Рябець К. А. Адміністративно-правові основи доступу до публічної інформації в галузі водного господарства. *Публічне адміністрування: сучасний стан та перспективи розвитку* : матеріали наук.-практ. конф. для молод. науковців та студентів, Київ, 30 листоп. 2016 р. Київ : Акад. муніцип. упр., 2016. С. 233–235.

38. Рябець К. А. Актуальні проблеми реалізації права споживачів на одержання інформації про її якість. *Актуальні правові та гуманітарно-економічні проблеми в період реформування демократичного суспільства* : зб. тез V Всеукр. наук.-практ. конф., Кіровоград, 2 груд. 2016 р. Кіровоград : ПВНЗ «КІДМУ КПУ», 2016. С. 277–279.

39. Рябець К. А. Еволюція національного законодавства щодо оптимізації управління окремими частинами району річкового басейну. *Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри* : зб. тез II Міжнар. наук.-практ. конф., Кропивницький, 7–8 квіт. 2017 р. Кропивницький : КОД, 2017. С. 291–293.

40. Рябець К. А. Правові засади публічного управління в сфері забезпечення екологічної безпеки річки Дніпро. *Актуальні правові та гуманітарно-економічні проблеми в період реформування демократичного суспільства* : зб. тез VI Всеукр. наук.-практ. конф., Кропивницький, 24 листоп. 2017 р. Кропивницький : ПВНЗ КІДМУ, 2017. С. 171–174.

41. Рябець К. А. Удосконалення організаційно-правових заходів діяльності органів публічного управління щодо оздоровлення басейнів. *Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком* : матеріали XI Регіон. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Дніпро, 1 груд. 2017 р. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. С. 149–151.

42. Рябець К. А. Подолання органами публічного управління кризових явищ у водогосподарській галузі: правовий аспект. *Правові аспекти публічного управління: теорія та практика* : матеріали ІХ наук.-практ. конф., Дніпро, 7 груд. 2017 р. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. С. 153–155.

43. Рябець К. А. Політико-правова реформа водного господарства України – пріоритетне завдання органів публічного управління. *Від громадянського суспільства – до правової держави* : зб. тез доповідей XIV Міжнар. наук. конф. молод. вчених та студ., Харків, 27 квіт. 2018 р. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2018. С. 540–542. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/14161/2/-sbornik2.pdf>

44. Рябець К. А. Законодавчі проблеми діяльності органів публічного управління у сфері формування та реалізації державної водної політики України. *Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри* : зб. тез III Міжнар. наук.-практ. конф., Кропивницький, 27–28 квіт. 2018 р. Кропивницький : ПВНЗ «КІДМУ», 2018. С. 43–45.

45. Рябець К. А. Політико-правові заходи впровадження євроінтеграційної політики у сфері публічного управління водним господарством України. *Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект* : матеріали «круглого столу», Дніпро, 1 черв. 2018 р. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. С. 84–86.

46. Рябець К. А. Правові чинники політичної корупції у водному господарстві України у системі представницької влади на місцях. *Публічне врядування в Україні: стан, виклики та перспективи розвитку* : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, присвяч. 100-річчю держ. служби в Україні, Київ, 25 трав. 2018 р. : у 5 т. Київ : НАДУ, 2018. Т. 5. С. 160–162.

47. Рябець К. А. Політико-правові аспекти участі громадськості у здійсненні публічного управління в галузі водного господарства. *Теорія та практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі* : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобувачів вищ. освіти та молод. вчен., Київ, 30 листоп. 2018 р. Київ : НАДУ, 2018. С. 295–297.

48. Рябець К. А. Формування концептуальних засад інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом у політико-правовому контексті. *Актуальні правові та гуманітарно-економічні проблеми України в період євроінтеграції* : зб. тез VII Всеукр. наук.-практ. конф., Кропивницький, 30 листоп. 2018 р. Кропивницький : ПВНЗ «КІДМУ», 2018. С. 67–69.

49. Рябець К. А. Модернізація політико-правового становища органів місцевого самоврядування як суб'єктів публічного управління у галузі водного господарства України. *Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів* : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 24 трав. 2019 р. : у 5 т. Київ : НАДУ, 2019. Т. 5. С. 73–74.

50. Рябець К. А. Оптимізація політико-правових засад публічного управління в галузі водогосподарських відносин у контексті соціально-

економічного розвитку сільських територій. *Становлення механізму публічного управління розвитком територій як пріоритет державної політики децентралізації* : зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф., Житомир, 28–29 листоп. 2019 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2019. С. 255–257.

51. Рябець К. А. Результати і аналіз експертного опитування щодо пріоритетів удосконалення політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України. *Перспективи розвитку управлінських систем у соціальній та економічній сферах України: теорія і практика* : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., Київ, 28 листоп. 2019 р. Київ : КУБГ, 2019. С. 179–182.

52. Рябець К. А. Екологічно обґрунтоване використання водних ресурсів – пріоритетна засада формування публічної водної політики. *Становлення публічного адміністрування в Україні* : матеріали XI Конф. студентів та молод. учених за міжнар. участю, Дніпро, 8 трав. 2020 р. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 333–335.

Праці, опубліковані в інших виданнях

53. Рябець К. А. Правова охорона водних ресурсів. *Економіка, фінанси, право*. 2008. № 11. С. 19–21.

54. Рябець К. А. Деякі проблеми правового регулювання водокористування. *Вісн. Нац. акад. прокуратури України*. 2008. № 12. С. 92–95.

55. Рябець К. А. Напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання забезпечення населення питною водою. *Наук. вісн. Нац. акад. внутр. справ*. 2010. № 5. С. 104–110.

56. Рябець К. А. До питання організаційно-правового забезпечення якості води. *Юрид. наука*. 2011. № 6. С. 84–90.

57. Рябець К. А. Історичне формування правових засад державного управління у галузі водокористування України до 1991 року. *Юрид. наука*. 2012. № 2. С. 52–58.

58. Рябець К. А. Сучасні державно-правові проблеми охорони та збереження водно-болотних угідь на території України. *Юрид. наука*. 2012. № 5. С. 66–71.

59. Рябець К. А. Організаційно-правове забезпечення інформаційної безпеки у сфері надання органами державної влади інформації про якість питної води. *Інформ. безпека людини, суспільства, держави*. 2017. № 2(22). С. 134–141.

АНОТАЦІЯ

Рябець К. А. Формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління. – Національна академія державного управління при Президентові України, Київ, 2020.

У дисертації обґрунтовано теоретико-методологічні положення та розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення процесу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України.

Досліджено проблему означення публічно-управлінської діяльності в галузі водного господарства України. Окреслено еволюцію політико-правових засад публічного управління в цій галузі.

Визначено політико-правову структуру публічного управління в галузі водного господарства. Узагальнено методологічні особливості політико-правового впровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом. Розроблено алгоритм дій публічних інституцій щодо інформування населення про якість питної води.

Напрацьовано пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової бази прибережних захисних смуг. Сформульовано систему напрямів публічної водної політики щодо запобігання шкідливій дії вод і ліквідації її наслідків.

Розкрито сутність міжнародних політико-правових засад публічного управління охороною і використанням водно-болотних угідь та транскордонних вод. Досліджено зарубіжний досвід формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства.

Розроблено і науково обґрунтовано концептуальну модель формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України. Запропоновано платформу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України. Визначено та аргументовано напрями модернізації процесу формування політико-правових засад публічного управління в галузі водного господарства України.

Ключові слова: публічне управління, публічні інституції, політико-правові засади, водне господарство, інтегроване управління водними ресурсами, басейновий принцип, питна вода, прибережна захисна смуга, шкідлива дія вод, водно-болотні угіддя, транскордонні води.

ANNOTATION

Riabets K. A. The formation of the political and legal ambushes of the public administration in the industry of water economics of Ukraine. – Qualification scientific work on the rights of manuscript.

Thesis for the degree of Doctor of Science in Public Administration, specialty 25.00.01 – Theory and History of Public Administration. – National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, 2020.

In the dissertation is theoretical and methodological principles on the subject of the formation of political and legal ambushes of the public administration in the industry of water economics and development of recommendations concerning their reduction to practice in Ukraine.

The problem of the definition of the public-administrative activities in the industry of water economics was researched. It was made the correlation between the next administrative categories: «the water economics' management», «the public administration in the industry of water economics», «the public management in the industry of water economics». It was proved that the definition «the public administration in the industry of water economics» is the most suitable to the essence of managerial activities which the public institutions in the industry of water economics do.

As a result of the analysis of functioning of the native water economics in the context of the nationwide European integration policy the content of the native water economics was formulated. The object-subject component of the public administration in the industry of water economics was established and described.

The methods of the public administration in the industry of water economics were generalized and described. The classification of functions and principles of the public administration in the industry of water economics was improved.

The historical research of the formation of political and legal ambushes of the public administration in the industry of water economics of Ukraine was done, in the context of which three periods were defined: pre-Soviet (before 1917), Soviet (1917–1991), modern (1991 – nowadays), when the evolution of this process continued. It was ascertained that in Ukraine modern state water policy and public institutions in industry of the water economics are historical rooted.

The constituents of the political and legal structure of the public administration in the industry of water economics were determined and described. The reasons of the inefficient activity of the bodies of the public administration in the water economics were established. The implementation of the integration management of the water resources according to the basin principle was proposed as a dominant effort of the to overcome this. The theoretical ambushes of the integration management of the water resources was specified.

The gaps in the activities of the public institutions in the field of drinking water and drinking water supply were identified. The proposals were formulated and reasoned for the improvement of the legal ambushes of the public administration in the field of drinking water and drinking water supply. The algorithm of actions of the bodies of the public administration was worked out on the subject of informing the public about the quality of drinking water.

The important role of the coastal protective lines was substantiated in the context of implementation of the task of providing the population and the industries of the economy the water resources in the required amount and the regulatory quality by the bodies of the public administration. In the same time there are lots of the offense of regime of the coastal protective lines which were caused by the legal gaps and by the conflict of laws. It was proposed to improve the political and legal ambushes basis of the utilization and the support of the coastal protective lines through legislative fixing changes and additions which were accumulated in the process of realization of the dissertation research.

The increase amount of floods trend was analyzed in the territory of Ukraine. The public institutions were systematized which have got authorities in sphere of

prevention and negotiation of harmful action of waters. The system of ways of the public water policy on the subject of the prevention and negotiation of harmful action of waters is formulated.

The essence of international political and legal principles of public administration on wetlands and transboundary waters is revealed.

The foreign approaches of the formation of the political and legal ambushes of the public administration in the industry of water economics were generalized. The foreign experience of the European Union (Spain, France, Germany, Netherlands) was researched and it was established the fact that the French system of the integration management of the water resources according to the basin principle is one of the best. The substance of the public administration of the water economics of the USA was described which is carried out by the federal, the state and the local bodies of the authorities.

The conceptual model of the political and legal ambushes of the public administration in the industry of water economics of Ukraine was worked out and scientifically established. The political and legal ambushes are defined the key ambushes of the efficient functioning of the public administration in the industry of water economics. A new platform of the interplay between the public institutions in the industry of water economics in the form of the public polylog suggested. The definition of the public polylog was described as an organized communication of all the administering elements (subjects) of the public administration in the industry of water economics in the process of which the full political-legal cycle in the industry of water economics is implemented. The conceptual understanding of the latter is defined as a set of successive stages: development, legal regulation and implementation of public water policy.

The directions of modernization of the process of formation of the political and legal ambushes of public administration in the industry of water economics of Ukraine are determined: the increase of the efficiency of the functioning of the system of the bodies of executive power which are competent and qualified in the industry of water economics and bodies of the local authorities; the implementation of the decentralization of the public authority in the water industry; the implementation of the conceptualization of the public water policy and the actualization of the public policy about the wetlands with an allowance for the basin principle of the management; the involvement of the public for a solution of water public-administrative problems.

Keywords: public administration, public institutions, political and legal ambushes, water economics, integration management of the water resources, basin principle, drinking water, coastal protective line, harmful action of waters, wetlands, transboundary waters.

Підп. до друку 20.11.2020.
Формат 60x84/16. Обл.-вид. арк. 2,5. Ум.-друк. арк. 2,0.
Тираж 100 пр.

Свідоцтво серії ДК № 1561 від 06.11.2003.

Віддруковано з оригінал-макета у видавничо-друкарському центрі
Національної академії державного управління
при Президентові України.
03057, Київ, вул. Антона Цедіка, 20, тел. 456-67-93